

MIJMERINGEN VAN EEN ACTIVIST IN RUSTE

Sierd van Randen

En dan is er, na al die jaren, een telefoontje. *Groniek* wil gaarne een bijdrage. Na aarzeling en lichte druk (het hoeft niet historisch verantwoord te zijn) zeg ik toe. Maar het lammerenseizoen komt er aan, de school draait ook in zijn malle molen. De meidagen zijn mooi, er moet gemaaid, geschud en gehooïd worden. En zo, al reeds op Hemelvaartsdag, vroeger dan ooit, ligt de silo vol met de wintervoorraad voor achttien schapen. Het bospad moet eens worden afgegraasd, maar de dames moeten wel van de jonge wilgenplanten afblijven. Ik zit op een stoeltje, 'de biene loaf' van de baaltjes en mijmer. Mijmer over die zes jaar van mijn leven, die ik in een stad doorbracht. Jeugd op het Friese platteland, studie in de stad, en alweer achttien jaar op het West-Friese platteland. Herinneringen borrelen langzaam op.

Er was een deur. Of eigenlijk twee deuren. Een grote statige, voor professoren en anderzins bekwame historici en een deur onderaan een trappetje. Ingang voor studenten, ongetwijfeld de vroegere ingang voor het personeel van dit zo fraaie en pittoresque herenhuis aan de Herensingel. We waren vroeg, te vroeg, die eerste dag. Jos Tonnaer, Jan de Roos en ik. Nog vreemd en onwennig keken we elkaar aan: de deur was dicht. Maar toen verscheen meneer Akkerman, de deur ging open en er was koffie. Meneer Akkerman, de centrale figuur van het herenhuis, een bemoedigend woord, een schouderklopje, eerste hulp bij ongelukjes en altijd was de koffie klaar.

Van studentenpolitiek of iets dergelijks merkte ik dat eerste halfjaar weinig. De effecten van de mei-revolutie in Parijs drongen kennelijk niet door. Maar ik had er ook weinig oog voor. Een jaar in het Midwesten van de Verenigde Staten had me geleerd politieke standpunten niet te uiten. De uitleg, bij de kapper, van de politieke kenner van het dorp, dat Martin Luther King een rasechte communist was, iets dat helaas in Europa niet begrepen werd, sprak boekdelen. Wel was het puur gezellig, dat eerste jaar M.O., lichting 1968. Waarbij vooral een zekere Feyenoord-aanhanger uit Limburg, het hoogste woord voerde. Maar in het voorjaar merkten ook wij eerstejaars dat er toch zoiets als studentenpolitiek bestond aan de Herensingel. Er verschenen stencils, over Posthumus meen ik. Er was een studiec commissie (SK), er waren vergaderingen, waarop ook eerstejaars welkom waren. Maar het ging langs ons heen, de discussies schenen lang, immer niet *to the point* en soms gefrustreerd. Een beginnend enthousiasme verdween snel.

En toen kwam De Dag. Ergens in maart, april of mei? Een studiemiddag voor het hele instituut, die zou gaan over de nota Posthumus, dat vermaledijde rapport om de studie in vier jaren te wringen. Maar er waren inmiddels besprekingen begonnen over een nieuwe meer democratische structuur van het instituut. Ideeën over democratisering ontkiemden en er waren twee conceptreglementen opgesteld, één van de SK en één van de kant

der professoren, opgesteld door Kossmann. Welk een fraaie mogelijkheid beide concepten in een algemene vergadering te bespreken.

Na enig gemor (het was niet de bedoeling) ging de vergadering akkoord. Het concept van de SK werd toegelicht en vervolgens lichtte Kossmann het andere concept toe. Aan het einde van het betoog zat het vergif. Van discussie kon geen sprake zijn, die was wat de hoogleraren aanboden, het was dit of niets en de befaamde slotzin: *c'est à prendre ou à laisser*.

Het werd stil in de zaal; ik wachtte op de studentenleider, die zou gaan zeggen, dit nemen we niet, dit kan niet. Maar neen, de voorzitter, met mond vol honing, begon, alsof er niet zonet een ultimatum op tafel was gelegd, beide plannen te vergelijken. Opnieuw wachtte ik op de studentenleider die zou stellen, dit ultimatum bespreken we wel in eigen kring. Men kan toch een ultimatum niet bespreken in het aangezichts des vijands? Maar neen, niets van dit alles.

Er was wat zacht gemor, meer niet. Er werd gestemd over het ultimatum. Met drieënveertig vóór, zeven tegen en zes blanco werd het aanvaard! Toen ik met een andere eerstejaars, ook tegenstemmer, door de deur van de vergaderzaal naar buiten ging, siste een ouderejaars ons toe: "dit kost jullie een jaar van je studie". Voor mij tekende deze opmerking de middag volledig. Een groep hoogleraren, die hooghartig het opkiemende schone plantje van de democratisering de grond inboren, een groep wetenschappelijke medewerkers, die collaboreren door zich achter de hoogleraren te verschuilen en een groep studenten, die de moed niet heeft, te angstig is om tegen die hoogleraren op te staan. Neen, hier was democratisering ten dode gedoemd: een democratische gezindheid was bij géén der groepen aanwezig. De vernedering de studenten aangedaan zal mij altijd bijblijven. The king from London had spoken, however no Boston Tea Party, no Thomas Paine. Vol walging keerde ik mij van dit alles af.

In het tweede jaar leerde ik Jan Scheffers kennen. Hij had dezelfde idealen: pacifisme, de Amerikanen uit Vietnam, volledige democratisering van universiteit en maatschappij. Voorlopig wierpen wij ons op de studie der Etrusken, één der werkgroepjes opgezet door mevrouw Oudenaarden-Pol. Maar ons gedrag viel op, de 'ouwe hap' zat in de raden, er was geen bemaning voor de SK. In eerste instantie wilden we niet, maar Arie van Ede, afwezig op De Dag verklaarde zich tegenstander. We gingen uiteindelijk akkoord op de voorwaarde, dat we volstrekt onafhankelijk mochten opereren en niemand enige verantwoording schuldig zouden zijn. Van de zijlijn impulsen geven aan het democratiseringproces. SK werd AA: Aktiegroep Aktivering, hoewel de keuze voor de nieuwe naam ook werd ingegeven door aardige associaties als Albanese Anarchisten. Clara Venema kwam er ook nog bij. We maakten twee werkgroepen, één voor een andere opzet van de studie (Jan en Clara) en één voor de democratisering *pur sang* (Arie en ik). De eerste werkgroep verdween door persoonlijke problemen van Jan al snel. Daardoor kwam Clara te zwemmen, daar Arie en ik een aardig koppel begonnen te vormen. Eigenlijk deden we niet veel. We volgden een vergadering van de Afdelingsraad en maakten een stencil (AA-bulletin), waarop we licht spottend, ironisch, de gang van zaken aan de kaak stelden. We deden het humoristisch, balancerend op de rand van censuur, zodat de Machten niet terug konden slaan, zonder zichzelf belachelijk te maken en de studenten stonden te

gniffelen. Onze scherpste tekst kwam pas (men zie Oude Gronieken) toen de 'ouwe hap' er in slaagde het op De Dag aangenomen reglement middels een commissie in democratische zin om te buigen. Toen men echter in de Afdelingsraad verder wilde gaan en de reglementscommissie onder leiding van Kossmann nieuw huiswerk wilde geven, weigerde Kossmann dit, onder het dreigement af te zullen treden als voorzitter van de commissie. We verwoorden dit alles ongeveer als volgt: "De Grote Geest stond op en sprak. Moet de commissie nog iets doen, dan treed ik af als voorzitter, behoeft de commissie niets meer te doen, dan blijf ik aan. Stilte. Men wachtte. Kwam nu de donderslag en het hemelse licht? Neen. De Grote Geest had gesproken. Tegen zoveel wijsheid kon niemand op". Deze tekst werd als uiterst radicaal beschouwd, het kon nog net, ze durfden wel, die jongens.

Stelde de AA nog weinig voor, de democratisering in Groningen zou een geweldige impuls krijgen door gebeurtenissen op de afdeling Nederlands. Hier stond de absolute vorst professor van Es tegenover bijna alle docenten en studenten. Spontaan was hier gegroeid de ideale situatie van algemene vergadering, goed bezocht, waarin in gezamenlijk overleg, ieder mens één stem (*one man one vote*), besluiten werden genomen. Natuurlijk gebeurde dit formeel illegaal. De spanning liep op. In deze tijd werd de VUSA opgericht, Vereniging van Studieclubs en Aktiegroepen in de literaire faculteit (of zoiets) bedoeld als ondersteuning van de strijd bij Nederlands. Daardoor wist ik van een ophanden zijnde bezetting van de literaire Faculteit om de eisen, het gedemocratiseerde reglement erkend te krijgen en van Es terzijde te schuiven, kracht bij te zetten. De eerste bezetting in Groningen! Amsterdam had zijn Maagdenhuis gehad, wij hadden de literaire faculteit. En natuurlijk was ik erbij.

Het begon op die woensdagavond. Van alle kanten kwamen, alleen of in kleine groepjes, anderen die zich solidair verklaarden. Psychologen, sociologen, andere ogen, drie of vier historici. Toch was de groep, die 's nachts echt bleef, klein. Niet meer dan honderd, vijftig neerlandici en vijftig solidairen. We werkten hard, de deur bewaakt door twintig man, zelf zat ik tot ongeveer drie uur in het stencilhok stapeltjes te maken en te draaien. Van slaap kwam weinig. Er werd veel gediscussieerd, we waren het roerend eens, een geweldige sfeer. De volgende dag draaide redelijk. Er was veel sympathie, slechts enkele onredelijken die hun werk wilden doen of college wilden volgen. 's Middags ging de vergadering moeizaam, de neerlandici begonnen wat te schrikken van wat we gestart hadden, maar voorlopig overheerste de radicaliteit. 's Nachts naar schatting veertig neerlandici en honderdtwintig solidairen. Slappelingen, wij moesten het vuile werk doen. Maar ook wilde fantasieën. De Paasvakantie kwam eraan. We konden het gebouw veertien dagen bezet houden en tot een centrum van Revolutie maken! Vanuit Groningen zou dan de victorie beginnen.

Op vrijdag kwam de kater. De eis van het Universiteitsbestuur, ontruiming van het gebouw anders geen gesprek, werd ingewilligd. Toen waren we woedend, nu begrijp ik het wel. De solidairen hadden de zaak te zeer overgenomen, de neerlandici hadden hun eigen bezetting niet meer in de hand. Het slot van het liedje was echter dat de afdeling Nederlands mocht doorgaan met zijn democratische structuur, van Es ging af via een zijdeur.

Het volgende jaar kreeg de AA (Arie, ik en inmiddels Jaap Wielinga) een opmerkelijke respons bij de introductiedagen van de eerstejaars. Het was het jaar van de truien. Tot dan toe liepen de dames en heren studenten, zoals dat hoorde, in pakken. Maar in één keer sloeg de moderne cultuur, trui, spijkerbroek, lang haar toe. We zagen er niet meer uitzonderlijk uit.

Wat te doen met zo'n grote aanhang? Eigenlijk overviel het ons. Maar de 'ouwe hap' zakte na alle teleurstellingen in. Bemanning voor de raden was er niet meer, met uitzondering van een kleine groep rond Gé Prince. Wat we nooit hadden gewild gebeurde: we gingen de Raden in. Hopend op het aanwassend tij der democratisering, ons ideaal van een Algemene Vergadering, zoals bij Nederlands, in de praktijk te kunnen brengen. Van de zeventien studentenzetels veroverden we er dertien, met vele eerstejaars op het pluche. We bereikten vooralsnog nog weinig. Er waren tweeëntwintig docentenzetels (allen zaten in de Afdelingsraad). Maar de vergaderingen waren dat jaar altijd grote gebeurtenissen; veertig mensen in de raad, een publieke tribune van tien à twintig mensen, de knusse bibliotheek van de Herensingel zat vol. Gloedvolle speeches, even zo vele nederlagen. Toch hadden we het zo moeten houden, nimmer waren meer mensen betrokken bij het wel en wee van de afdeling. Maar de docenten vonden het te grootscheeps, wij hamerden nog steeds op de Algemene Vergadering. Er kwam een nieuwe reglementscommissie, nu bestaande uit Kossman, H.P.H. Jansen, Arie van Ede en ikzelf.

Maar eerst iets anders. Op universitair niveau en faculteitsniveau geschiedde ook het nodige. Er was een grote vergadering (ongeveer 2000 man) bij een in de Martinihal om de vorming van een universiteitsraad te bespreken. Het universiteitsbestuur was bereid tot pariteit van de docenten en studenten, maar wel gekozen per faculteit, de Gronstra wilde pariteit per geleding over de hele universiteit. Tegenover deze gematigde plannen stelde de AA *one man one vote*, wel per faculteit, maar geen geleidingen, slechts mensen. Maar ons schitterende plan werd als corporatistisch van de hand gewezen!

Op de faculteit was inmiddels de VUSA op vele terrienen actief geworden. Ik begon aan een leven van elf uur opstaan, naar de faculteit en doorvergaderen tot drie uur 's nachts in *Havenzicht*. We waren een hele kleine groep van zeven mensen, maar we vertegenwoordigden wel ongeveer 2000 studenten. Ook hier kwam een grote facultaire vergadering. Ook hier een voorstel van het faculteitsbestuur tot paritaire vertegenwoordiging, echter wel per afdeling en een voorstel tot *one man one vote* over de hele faculteit, voorbeeld Nederlands (!), van de VUSA. Nu werd ons voorstel, *one man one vote* maar wel vertegenwoordiging per afdeling, een fraai compromis, niet waar. De beide extremen werden afgewezen en tot schrik der kemphanen kreeg het fraaie tussenvoorstel van de immer tegendraadse AA een overweldigende aanhang.

De consequentie voor mijzelf was, dat ik nu tot over mijn oren ook in de faculteit moest meedraaien. Na veel vijven en zessen kwam uiteindelijk een reglementscommissie tot stand bestaande uit de docenten professor Gerritsen en Ruud Bremer (beide afdeling Engels) en de studenten Jacques Stroeven en ondergetekende (beide afdeling geschiedenis, ook al was Jacques daar volledig onbekend). We starten dinsdagavond acht uur en *moesten* de

volgende dag er uit zijn. Er lag een volledig uitgewerkt concept, we hadden onze amenderingen ook gereed. Eerst werd er toen tot half tien gekeuveld, toen werden de technische puntjes besproken, maar om half twaalf konden we niet langer om de hete brij heen. Zij hadden als missie pariteit, wij hadden als bindend mandaat *one man one vote*. Ruud en Jacques begonnen te praten, de één nog langer dan de ander, ze kwamen tot elkaar, nee zei Gerritsen, nee zei van Randen. Dit is niet onze opdracht, dit is niet ons mandaat. In deze *clash* werd het één derde principe geboren, *one man one vote* per afdeling maar met de garantie dat tenminste één derde docenten of één derde studenten in de Faculteitsraad zou komen. Ook kleine afdelingen kregen een vertegenwoordiging zodat de *praktijk* zeer waarschijnlijk meer docenten in de raad zou brengen (dit bleek ook).

De definitieve beslissing viel in een kort gesprek tussen de twee principes Gerritsen en van Randen. Dat betekent dat U akkoord gaat met, alleen als U akkoord gaat met, ik ga geen stap verder, en ik ga ook geen stap verder! Nou, dan zijn we er uit klonk het vrolijk van Ruud of Jacques en zij gingen verder met de uitwerking, enige malen gestoord door: ho. Die nacht kreeg ik grote waardering voor professor Gerritsen.

Ongeveer zes uur waren we klaar, maar moest er nog getypt worden. 's Ochtends om half acht lag het uitgewerkte voorstel, keurig getypt, op tafel. In grote lijnen haalde dit voorstel de eindstreep, ook al werd in de laatste vergadering van de oude faculteit een voorstel toegevoegd over de opkomst bij de verkiezingen, dat voor ons dermate onacceptabel was, dat wij met opgeheven hoofd de vergadering verlieten. Voor mij was dat het einde van werkzaamheden op faculteitsniveau.

Inmiddels was ook de reglementscommissie geschiedenis aan het werk. Het één derde concept van de faculteit circuleerde. Dat haalt het niet, zei Kossmann, dat gaat door zei ik. Ik triomfeerde, ik was niet vrij van wraakgevoelens, ik had hem klem, de wraak op De Dag was zoet. Toch kwam er een fraaie uitwerking, waarin na onze triomf, ook van onze kant bereidheid tot compromissen. De docenten (zes) werden gekozen per afdeling (Middeleeuwen etcetera), de studenten (zes) door de hele groep, één Tapper door het Technisch Administratief Personeel (TAP) (deze zetel was nooit bezet) en vijf algemene zetels, waarbij gekozen werd op basis van algemeen actief en passief kiesrecht. Daarbij kreeg een ieder vijf stemmen, die men verdelen kon over verschillende lijsten. De verkiezingen het volgende jaar leverden de AA acht zetels op, H '71 van Gé Prince twee zetels en de hooglerarenlijst Kossmann/Lipschits één zetel. Ondanks deze schijnbare machtspositie van de AA kwam er weinig uit. Lipschits bleek als voorzitter een kundig manipulator en de nog vrij jonge AA-fractie onder leiding van eerstejaars Hans Boer kon daar, alle goede bedoelingen ten spijt, niet tegen op. Deze situatie was mede te wijten aan het feit, dat Arie van Ede inmiddels was afgehaakt, dat ikzelf wel weer eens lekker wilde studeren (twaalfde-eeuwse Renaissance, politieke theorie in de negentiende eeuw, heerlijke thema-groepen dat jaar) en dat ook Jaap Wielinga weinig voelde voor een positie in de schijnwerpers.

Ik meen, dat het ook dit jaar was, dat de collegeproblematiek, de duizend gulden, in de studentenacties op de voorgrond kwam. Hiertegen kwam vooral de G.S.B., de Groninger Studentenbond, in opstand. Van democratisering naar belangenbehartiging betekende ook dat het flirten met marxisme

(-leninisme) en de CPN in zwang kwam. Dat was een reden, waarom de AA zich nooit aansloot en ook hier tegendraads was, wij voelden ons meer anarchisten, pacifisten, onze kleur was PSP, geen dogmatiek astublieft. Toen we echter hoorden van een mogelijke bezetting van het Academiegebouw waren we er als de kippen bij. Braaf gaf iedere actiegroep op hoeveel studenten en hoeveel kader voor de bezetting geleverd kon worden. Vijftien gaf ik op voor geschiedenis, -hoeveel kader?- vijftien. Er werd drie genoteerd. De bezetting van het Academiegebouw was spannend; de vergaderingen vervelend, er werd nogal gesnauwd. Een vrolijke ouderejaars, die ik kende van de Friezenclub *Bemlef*, die met een fles prima jenever heerlijk teut werd (ik kreeg ook enkele slokjes) werd de volgende dag, op stencil (!), omschreven als een onguur type, dat nimmer binnengelaten had mogen worden. We waren als AA behoorlijk balsturig, aan de ene kant de sterke discipline, aan de andere kant de weigering het gebouw van de curatoren te bezetten. Terwijl we zondagavonds nog discusseerden over dit slappe gedrag, kregen we een stencil hoe op te treden bij uitzetting door de politie. Door onze verhitte gemoederen hadden we het niet eens door, totdat de sirenes gingen. Toen waren we weer solidair. Met z'n allen op de trappen van de hal, luidkeels "wij gaan door met de strijd", bemoedigend, maar ook een beetje beangstigend, werden we, na een tikje op de schouder, meegevoerd naar oude bussen en afgevoerd (300 man) naar het politiebureau. Helaas, er was een cellentekort, naam, geboorteplaats, geboortjaar, en we stonden 's nachts twee à drie uur weer op straat. Trots als pauwen namen we een afzakkertje in de sociëteit van VERA.

Er zou nogmaals, dit jaar of het volgende, een bezetting plaatsvinden van het Academiegebouw, ditmaal echter met het gebouw van de curatoren erbij. Dat was echter. De G.S.B. was nu zo handig om de AA aan te wijzen als keukenploeg. We hadden het zo druk, dat we geen tijd kregen om lastig te worden.

In ongeveer deze tijden (de tijdsvolgorde ben ik kwijt) veranderde de bemanning van de Instituutsraad. Begonnen als een ondersteuning voor de hoogleraar-beheerder professor Jongkees en vooral een gezellig praatinstituut (nog een sigaar, meneer Van Randen, gaarne professor), werd deze raad in de nieuwe samenstelling, Lipschits, Baljé, Wielinga en Van Randen een waar dagelijks bestuur. Eerst ging het hard tegen hard, een autoritair socialist tegen de democratische communist en een pacifist, met een liberaal om de gemoederen te sussen. Al snel werd er praktisch en snel gewerkt, met informatie uitwisseling op de trap, in de koffiekamer tot 's avonds laat in café *Havenzicht* toe. De afdelingsbegroting voor aanschaf van boeken, meubilair etcetera was jarenlang f 20.000. Voorzichtig beheer. In één klap werd deze verhoogd, wat door de faculteit werd goedgekeurd. Het jaar daarop moest iedere afdeling 10% terug. Wij dus van 50.000 naar 45.000. Zonder verhoging was dat dus 12.000 geweest. Daarom kwam er druk op de subafdelingen (Middeleeuwen, Nieuwe, Nieuwste) om maar boeken te kopen, want de begroting moest wel worden waargemaakt. En zo kwam Jan Splinter net op tijd goed doorvoed door de winter. In de afdelingsraad kwamen we met goede moed versterkt terug. Jan Scheffers kwam terug en stimuleerde een ieder, vooral tijdens een *retraite* in de bossen van Donkerbroek, tot een meer geïnspireerde aanpak. Het werd het jaar van de doorbraak. Albert Mellink,

een docent, die vooral bij de jaargang M.O. 1968 al langer groot aanzien genoot, maakte de overstap naar de AA. Zijn *inside-information* was vaak erg nuttig, zijn bijdrage in de discussie soms hartverwarmend. Ook bij H '71 vond de doorbraak plaats: mevrouw Mulder en de heer 's Jacob traden hier toe. Het jaar der doorbraak leek het jaar dat alles goed zou draaien, docenten en studenten de schouders er onder. Maar helaas, het tij der democratisering keerde van vloed in eb. En zoals we voorloper waren geweest bij de aanvang, zo werden we voorloper bij het einde.

De afvaardiging van de AA was kwalitatief sterk, zeven zetels in plaats van acht, H '71 ging van twee naar vier, maar we waren er klaar voor. Vele ideeën, plannen kwamen uit de koker (bijvoorbeeld om de universiteit van Groningen Domela Nieuwenhuis-universiteit te noemen), maar weinigen haalden de eindstreep. We kregen daarbij sterk de *indruk*, dat de aanwezige docenten het ook niet met ons eens *durfd*en te zijn uit vrees op de vingers getikt te worden door de achterban. Met Lipschits en Baljé konden we een keiharde confrontatie aangaan, maar dan werden er vanuit een steeds toenemende waardering zaken gedaan. In de Afdelingsraad leek het net, alsof een schim, de Grote Geest, de marionetten aan z'n touwtjes hield. Of dat nu ernstig overtrokken was of niet, het tweede echelon durfde duidelijk de confrontatie niet aan.

Hiermee is de achtergrond geschilderd van het einde. In het reglement was opgenomen, dat de Afdelingsraad bevoegd was besluiten te nemen in alle zaken de afdeling aangaande, behoudens beoordeling van prestaties van studenten en wetenschappelijk onderzoek. Hierover ging de Docentenraad, met de toevoeging: de Docentenraad is autonoom. De aanleiding tot de discussie weet ik niet meer, maar dit artikel 14 legde de bom. Van docenten-zijde werd de stelling betrokken, dat de Docentenraad autonoom was en zich derhalve van de Afdelingsraad niets behoefde aan te trekken, van AA-zijde werd de stelling betrokken dat de Afdelingsraad het hoogste orgaan was en de Docentenraad slechts op die twee punten autonoom. Met goede wil van beide zijden had dit punt natuurlijk opgelost kunnen worden. Maar hier speelde de Dag een grote rol. Wij lieten ons niet door het slijk halen, zoals dat eertijds was gebeurd. Toen onze stelling niet werd onderschreven, verlieten we, het hoofd omhoog, de raad.

Het was nog niet het echte einde, maar dat kwam snel. In het kader van een universitaire actie had de AA voor de gepensioneerden Wielenga en Van Randen, een passend afscheidscadeau bedacht in de vorm van een bezetting (24 uur slechts) van ons eigen herenhuis. Tijdens de bewuste vergadering kwamen we pas halverwege opdagen, het slaapzakje op de rug. Gelach en applaus waren ons deel, een uur later werd tot de bezetting besloten en men liet ons oudjes heerlijk vrij van beslommingen klaverjassen.

Tot slot: de gezelligheid, de humor, de grappen en grollen, de vriendschappen, de onderlinge band, zeker de heftige discussies, de emoties, ze zijn in dit relaas onvoldoende weergegeven. De AA heeft z'n rolletje gespeeld in een maatschappelijk fenomeen, dat is uitgewaaid en weer teruggefloten.

De democratie en het herenhuis, het "voegde" nimmer echt. Onder een ongelukkig gesternte geboren, sliep het schone kindeke voortijdig in.

D.E.H. de Boer, de nieuwe hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis.